

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Підлипської Аліни Миколаївни,

доктора мистецтвознавства, професора,

професора кафедри хореографічного мистецтва

Київського національного університету культури і мистецтв

на дисертацію Карини Русланівни Куртєвої «Хореографічна культура

Прикарпаття: інтерпретація народного танцю в контексті художньої

вистави», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 034 Культурологія (галузь знань 03 Гуманітарні науки)

Актуальність теми дослідження. Сьогодні, в ситуації російсько-української війни, проблема збереження та розвитку української культури як підґрунтя національної ідентичності є надзвичайно важливою. Представлена робота, звертаючись до українського танцю, розширює обрії вітчизняної культурології, піднімаючи предмет до рівня культуротворчого феномена та унікального регіонального та загальнонаціонального символу.

Наукова новизна результатів дослідження та їх наукова обґрунтованість. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених хореографічній культурі Прикарпаття, авторці вдалося виявити проблемний аспект та заповнити наукову прогалину. Важливими новітніми результатами дослідження є формулювання визначення поняття «етно-дансікл», розкриття драматичного потенціалу народних танців етнографічних груп українців Прикарпаття; відтворення панорами розвитку форм народно-сценічних танців цих етнографічних груп та ін.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальших теоретичних розробках із культурології, мистецтвознавства, театрознавства. Результати дисертації також можна використовувати в освітньому процесі (при підготовці спецкурсів, методичних

посібників та підручників для студентів закладів вищої освіти відповідного профілю) та науково-дослідній роботі, зокрема, при створенні монографій.

Відповідність дисертації встановленим структурно-змістовим вимогам. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (255 найменування, зокрема, 12 – латиницею), трьох додатків. Загальний обсяг дисертації – 198 сторінок, із яких 164 – основний текст.

Структура дисертації доволі чітка, дозволяє послідовно розкрити проблематику, виконати поставлені завдання, дійти достовірних висновків.

Перший розділ «Мистецько-культурологічні основи дослідження функціонування прикарпатського народного-сценічного танцю у структурі вистав» складається з трьох підрозділів. У першому авторка проводить аналіз історіографії та джерельної бази дослідження.

У другому підрозділі здобувачка подає систему застосованих методологічних підходів та методів дослідження. Важливим методологічним положенням, сформульованим дисертанткою на основі інтерпретаційної теорії Поля Рікера, стало твердження, що народно-сценічний танець як інтерпретація народного танцю «передбачає усвідомлення колективного світосприйняття народу (у даному випадку мешканців Прикарпаття) автором мистецького твору, а також втілення ідей цього світосприйняття через образи, що народились у його свідомості внаслідок переосмислення» (с. 35). Застосування культурологічного підходу дозволило Карині Куртевій позиціонувати інтерпретований народний танець як результат культуротворчої діяльності, у результаті чого з'являється народно-сценічний танець як самостійний елемент культури, що впливає на соціокультурне поле (с. 40).

У третьому підрозділі здобувачка подає визначення понять «культура», «національна культура», «національний культурний продукт», «фольклор», «хореографічна культура», «хореографія», «інтерпретація», «стилізація фольклорного танцю», «контамінація», «еклектика», «народний танець», «фольклорний танець», «народно-сценічний танець», «вистава», «драматична вистава», «національна балетна вистава», «дансікл», «етно-дансікл», але не

вдаючись до розгортання палітри сучасних підходів до їх тлумачення (втім, таке завдання дисертантка й не ставила). Визначення поняття «етно-дансікл» позначено новітністю формулювання.

До другого розділу «Адаптації народно-сценічного танцю Прикарпаття у сценічній виставі в історичній динаміці: соціокультурні чинники» увійшло три підрозділи.

У першому підрозділі К. Куртева, зважаючи на предмет дослідження, звертається до тих народних танців, що увібрали риси народної драматичної творчості, мали чітко виражену образно-художню форму в контексті обрядовості. Зважаючи на зображально-виражальну природу танцювального мистецтва, саме ця риса стала рушійною у розвитку драматичного потенціалу народних обрядодійств. Найчисельнішим за образно-художніми формами, як слушно зазначає дисертантка, був зимовий цикл календарних свят (колядування), весняні обрядові дії (гаївки, гагілки), осінній цикл свят з орієнтуванням на трудові процеси. Авторка доводить, що серед родинно-побутових свят найтеатральнішим було народне весілля (сватання, заручини, весілля), також поза увагою не залишає поховальні обряди з ігротанцями біля померлого.

Саме в обрядовому комплексі календарно-річного та сімейного циклів, за справедливим зауваженням здобувачки, створено фундамент для появи розвиненіших театральних форм та формування професійного драматичного театру. Важливо, що авторка засвідчує формування та збереження упродовж тривалого часу певного танцювального канону у різних етнографічних груп українців, хоча вони подекуди й збігалися. Процеси консервування, консолідації населення навколо власних культурних традицій, сприяли збереженню такого канону й у народно-сценічних формах.

У другому підрозділі досліджено діяльність скоморохів, появу ярмаркових та шкільних театрів, перших професійних театрів як етапи професіоналізації народного танцю. Авторка демонструє важливість шкільної драми у формуванні

основного вектору професіоналізації народного танцю у регіоні. Зупиняється на діяльності музично-драматичного театру у Львові «Руська Бесіда».

У третьому підрозділі викладено міркування щодо становлення народно-сценічних танців у контексті драматичних вистав. Слушно зазначає, що у театрі під керівництвом М. Садовського, були створені передумови для формування народно-сценічного танцю та кристалізації принципів використання танцювального фольклору в музично-драматичних виставах.

Загалом, другий та третій підрозділи скидаються на розлогий публіцистичний нарис з проблем формування українського драматичного театру, де зустрічаємо нечисленні згадки про народний танець.

До третього розділу «Прикарпатський народно-сценічний танець у художній виставі: реалії і перспективи розвитку» увійшло три підрозділи.

У першому підрозділі авторка розгорнула панораму театральнo-драматичного інтерпретування творів в Україні ХХ – 20-х років ХХІ століття, де танці Прикарпаття відіграють різну роль: від вагомoго драматургічного складника у постановці корифеїв народно-сценічного танцю Прикарпаття (Я. Чуперчук, В. Петрик та ін.) до ілюстративного, а у сучасних інтерпретуваннях – позбавленoго національних ознак. Авторка наголошує, що у першому та другому варіантах хореографія переважно зберігає ознаки танцювального канону народних танців Прикарпаття (типова танцювальна лексика, архітектонічні побудови, манера, використання характерного реквізиту).

У другому підрозділі здобувачка звернулася до чотирьох балетних творів, реалізованих засобами хореографічної лексики, класичної чи модерної, синтезованої з гуцульським танцем: «Хустка Довбуша» «Сойчине крило», «Тіні забутих предків», «Дон Жуан з Коломиї». Не вдаючись до власного мистецтвознавчого аналізу, К. Куртєва проаналізувала наявний науково-публіцистичний дискурс цих вистав.

У третьому підрозділі до фокусу уваги дисертантки потрапила шоу-вистава міфо-денс-опера «Оле (Олекса Довбуш)» у виконанні Національного

академічного гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія». Тут також викладено міркування щодо осучаснення видовищних форм стилізованого гуцульського танцю, зокрема, в етно-дансіклі. Попри акцентування на гуцульському танці, всі принципи стилізації, подані у підрозділі, можна застосувати для танців будь-якої етнографічної групи українців Прикарпаття, ба більше – поширити на все поле української хореографічної культури.

Наприкінці роботи авторка коротко окреслює перспективні напрями подальших наукових розвідок.

Наукові публікації відбивають основні положення та результати дослідження. Всі 17 праць здобувачки є одноосібними, з яких 5 опубліковано у фахових наукових виданнях України за спеціальністю 034 «Культурологія», 1 – у закордонному науковому періодичному виданні, 11 – праці апробаційного характеру.

Оволодіння методологією наукової діяльності. Дослідження К. Куртевої базовано на комплексній методології, що полягає у використанні сучасних культурологічних, філософських, історичних та мистецтвознавчих концепцій, послуговуванні традиційним та новітнім дослідницьким інструментарієм, застосуванні ряду загальнонаукових та спеціальних методів, що гарантувало досягнення науково обґрунтованих результатів.

Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, проведеним у відповідності до принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення, зауваження та запитання по дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Карини Куртевої, варто окреслити зауваження та дискусійні положення.

1. Виникає питання щодо послідовності викладення результатів історіографічного огляду, адже основним його завданням є виявлення проблемної ситуації (що безпосередньо пов'язано з визначенням предмету дослідження), яка утворилася у культурологічному та мистецтвознавчому дискурсі. Відповідно, початково важливо проаналізувати праці з теми

дослідження та дотичні, де увага сфокусована на хореографічній культурі Прикарпаття, проблемах інтерпретації народного танцю в контексті художньої вистави, і лише згодом, розширюючи контекст, звернутися до праць суто історичної, етнографічної, економічної та іншої тематики. Також щодо ряду праць подано лише анотації, не продемонстровано зв'язок з проблематикою дослідження (праці К. Балог, К. Василенка, В. Пастух та ін.).

2. Подекуди виявлено неузгодженість понятійно-категоріального апарату: народно-сценічний танець Прикарпаття названо окремим *видом* хореографічного мистецтва (с. 12); зазначено про похідні від народного танцю гуцулів *види* та *жанри* хореографічного мистецтва (с. 17); маючи на увазі етнографічні групи українців (гуцули, бойки, лемки), авторка пише про *народи* (с. 37); часто використовує термін «*Західний регіон України*» як тотожний Прикарпаттю (с. 17, 33, 78, 82 та ін.).

3. Доволі спірним виглядає твердження, що «жанр етно-дансікл є останньою ланкою у процесі еволюції народного танцю», адже сценічні форми танцю не можна вважати етапами еволюціонування фольклорних форм (с. 148).

4. Серед технічних похибок назву такі: відсутній перелік конференцій у рубриці «Апробація результатів» у Вступі (с. 16), хоча у Списку публікацій засвідчено участь в одинадцяти конференціях різного рівня; назви історико-етнографічних регіонів Покуття, Бойківщина, Лемківщина написані з малої літери (с. 37, 48); авторка вживає термін «хореавтор» замість «хореоавтор»; «ретрансляція» на означення «трансляції»; створення музично-драматичного театру у Львові «Руська Бесіда» 1864 року названо «мистецьким стартапом» (с. 93); балетну виставу «Хустка Довбуша» названо «Олекса Довбуш» (с. 129) та ін. Також виявлено ряд стилістичних, граматичних, пунктуаційних помилок.

5. Дискусійне запитання. Який твір української літератури, на Вашу думку, міг би стати підґрунтям для створення сучасного етно-дансіклу? Що Вам особисто, як хореографу, хочеться втілити у цьому жанрі?

Висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від дисертації.

Висновок. Дисертація Карини Русланівни Куртевої «Хореографічна культура Прикарпаття: інтерпретація народного танцю в контексті художньої вистави» є актуальним, самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає спеціальності 034 Культурологія та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами); «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами). Це дає підстави для присудження Куртевій Карині Русланівні ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 Культурологія.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри хореографічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

Аліна ПІДЛИПСЬКА

Підпис _____	
Засвідчую.	
Начальник ВК _____	
“ ” _____	